

Ангеліна КРИЧФАЛУШІЙ,
студентка 4 курсу факультету
міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ»

ІНФОРМАЦІЙНЕ БОМБАРДУВАННЯ З БОКУ РОСІЇ: ПЕРШОВИТОКИ ТА СЬОГОДЕННЯ

У статті розкрито поняття «інформаційна війна», історію її виникнення, проаналізовано розгортання антиукраїнської інформаційної війни та її вплив на сьогодення. На конкретних прикладах показано основні маніпулятивні технології та прийоми, їх вплив на психіку, свідомість та поведінку людини.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційний простір, психологічний вплив, пропаганда, інформаційна безпека, конфлікт.

В статье раскрывается понятие «информационная война», история его возникновения, проанализировано развертывание антиукраинской информационной войны и ее влияние на современность. На конкретных примерах показаны основные манипулятивные технологии и приемы, их влияние на психику, сознание и поведение человека.

Ключевые слова: информационная война, информационное пространство, психологическое влияние, пропаганда, информационная безопасность, конфликт.

Concepts of the “information war”, its history are considered in the article. Also article analyzes the developing of the anti-Ukrainian information war, the main manipulation technologies, its influence for the present-day society.

Keywords: information war, information space, psychological influence, information security, conflict.

Постановка проблеми. Будь-які події, що відбуваються, мають своє підґрунтя, так і трагічні події в Україні в сучану добу виникли на попередньо підготовленій базі.

Інтервенція Росії не розпочалась би, якби не досконало скерована політика Кремля, а саме – технології, що започаткували інформаційну війну. Саме вплив на інформаційні системи, введення в оману свідомості людей, десенхронізація процесів управління суспільством та його складовими призвели до наслідків, які можна спостерігати сьогодні. Тому питання інформаційної безпеки має важливе значення не тільки на сучасному етапі, але й протягом всієї історії людства.

Аналіз попередніх досліджень. На сьогоднішній день низка вчених досліджує особливості ведення інформаційної війни, оскільки це питання стало невід'ємною частиною життя суспільства. З огляду на зміст та роль інформації у сучасному світі, американський дослідник М. Маклуен виводить цікаву тезу, що звучить так: «Істинно тотальна війна — це війна за допомогою інформації» [1]. Я. Сватко досліджує інформаційну війну в глобалізованому світі та її вплив на Україну, зокрема її політичну складову. Саме в політичній сфері здійснюється найбільше інформаційних атак [2].

О. Дубас аналізує сфери життєдіяльності суспільства, які особливо піддаються впливу інформаційних війн; досліджено можливості інформаційної війни в політичному протиборстві [3].

Незважаючи на досить велику кількість досліджень та публікацій на тему інформаційної безпеки, все ж деякі аспекти залишилися поза увагою дослідників.

Не вирішені раніше питання частини загальної проблеми. Погляд на сучасні події крізь призму історії, визначення розвитку подій у сфері інформаційної війни проти України, її першоджерела та формування.

Актуальність теми зумовлена тим, що протягом всього існування світ зазнав різноманітних змін, які мали як позитивні, так і негативні наслідки. Міжнародні відносини вступили в еру нової постбіполярної системи.

Вона є результатом світового прогресу та активних глобалізаційних процесів, і зараз ми є свідками такої війни.

Мета публікації – проаналізувати першовитоки інформаційної війни, визначити їх вплив на сьогодення, охарактеризувати основні події та виявити першопричини.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Інформаційні війни супроводжують всю історію людства. Спочатку вони були релігійними та ідеологічними, причому для боротьби з носіями чужих поглядів застосовувалися всі види репресій. У далекому минулому інквізиція чи репресивні апарати тоталітарних держав двадцятого сторіччя вели активну боротьбу з носіями чужих ідей.

Термін «інформаційна війна» з'явився в середині 80-х років ХХ сторіччя у зв'язку з новими завданнями збройних сил США після завершення «холодної війни». Його виникнення стало результатом роботи групи американських теоретиків, які займалися військовими проблемами, таких, як Г.К. Екклз, Г.Г. Самерз та ін.

Останнім часом з'явилися приклади, коли засоби масової інформації застосовувалися навіть замість збройних сил для досягнення політичних цілей, у результаті чого без єдиного пострілу зникають цілі держави та радикально змінюється політична картина світу [4].

Дж. Стейн у 1995 р. друкує розвідку «Інформаційна війна», де теж акцентує, що інформаційна війна має справу з ідеями та епістемологією. Стосовно більш конкретних цілей він стверджує наступне: «Метою інформаційної війни є людський розум, особливо той, який приймає ключові рішення війни та миру, а також той, що приймає ключові рішення стосовно того, де, коли та як застосувати потенціал і можливості, які є в їхніх стратегічних структурах»[5].

Тобто ми бачимо, що тоді, в 1995 р., інформаційна війна уявлялася навіть більш складним феноменом, ніж ми розуміємо її зараз. Чітко наголошується, що метою є розум супротивника. Вона є не війною інформації, як

сьогодні, а війською знань. І це є найближчим завданням розвитку цієї сфери. Хоча ми можемо визнати, що, наприклад, перебудова була саме війською знань, коли базові знання та цінності були замінені у цілої країни.

Австралійський підполковник Д. Коннері теж бачить майбутню війну як війну знань. Він акцентує, що окрім фізичного та інформаційного, існує ще й когнітивний вимір. Саме там відбувається людське мислення. Коннері вважає, що війна знань створює події чи інформацію, які не відповідають очікуванням опонента, ведучи його до розуміння того, що ціна конфлікту є дуже високою й не виправдовує перемоги. Косово та Ірак, на його думку, демонструють деякі аспекти війни знань. У 1996 р. французькі дослідники говорили про зміни парадигми інформаційної війни в бік війни знань. Автор цього дослідження, Філіпп Бомар, підкреслює те, що американські та французькі проекти більше говорять про обмін інформацією, але ніхто не займається інструментарієм її соціалізації, який би полегшував творення колективних інтерпретацій. У своїх роботах він випадково потрапив на поле інформаційних війн, але його основне зауваження варте уваги: «В парадигмі війни знань стратегічна перевага залежить не від концентрації на фактах і числах, а від взаємно доповнюючого розуму тих, хто їх інтерпретує. Національно поширена можливість інтерпретації важить більше, ніж електронні інформаційні супершляхи» [5].

Справжніми віртуозами в царині інформаційних війн стали більшовики. Пропаганда і терор забезпечили їм успіх у заволодінні розумом мас. Але, щоб закріпитися в Україні, вони все ж таки були змушені піти з частиною українських лівих на компроміс. Результатом цього стала політика українізації у 1920-х рр.

Не секрет, що улюбленим методом радянських спецслужб завжди була провокація. Після закінчення Другої світової війни системна робота з українськими емігрантськими середовищами не припинялася ні на

мить. Радянські спецслужби знаходили прихильників лівих ідей — симпатиків СРСР, ладних співпрацювати як з ідейних міркувань, так і за гроші. КДБ добре грав на найбільшій темі українсько-польських та українсько-єврейських відносин періоду Другої світової війни (Волинська трагедія і Голокост). На Заході навіть виник напрям «наукової публіцистики», основним завданням якої було «викривати» злочини «українських буржуазних націоналістів». Звісно ж, крапля камінь точить, але це була довготривала стратегія. У 1970-х рр. радянські спецслужби поступово дозріли до набагато амбіційнішого завдання: зіграти на чужому полі у свою гру. Скориставшись вдалою політичною кон'юнктурою, КДБ взявся за реалізацію операції, яку, по суті, можна умовно назвати «Нюрнберг-2». Відповідно до задуму на лаві підсудних мали опинитися представники українського визвольного руху, а правосуддя мало звершитися за допомоги урядів США і Канади. Таким чином СРСР домігся би того, чого довелось домогтись відразу після війни, — засудити ОУН і УПА як організації, що скоїли злочини проти людяності, і, відповідно, дискредитувати ідею побудови незалежної української держави [6].

Незважаючи на те, що Радянський Союз вже давно увіковічнися на стелажах бібліотек, насправді вплив Росії на своїх сусідів, а саме Україну, не припинився, а просто переформатувався.

Нині ця інформаційна війна перейшла із замаскованої у відкриту. Впродовж останніх років своєї діяльності Національна комісія відслідковувала в інформаційному просторі України загальні тенденції, які свідчили про швидке розгортання антиукраїнської інформаційної війни, що охоплює кілька періодів.

Уже в першій половині дев'яностих років на український ринок хлинули зарубіжні інформаційні продукти сумнівного походження, для продукування яких використовувалися мінімальні кошти та найчастіше одна-

дві кімнати, що сприяло розгорнутій кампанії дискредитації європейського і американського кіномистецтва, інших надбань культури та остаточно закінчилося усуненням із національного ринку західноєвропейської та американської інформаційної продукції.

В силу недосконалого законодавства, слабкого фінансування, високих податків, відвертої протидії антиукраїнських сил українське кіно, книгодрукування та інші види культурної діяльності виявилися неспроможними до промислової війни і також були витіснені з ринку.

Наступна операція завершилася заміщенням інформаційного та культурного ринку продукцією російського виробництва. На жаль, ці процеси залишилися поза увагою держави, яка мала захищати свій інформаційний та культурний простір, що сприяло створенню плацдарму для ведення антиукраїнської інформаційної війни [7].

Проте, навіть ці факти ще не розкривають одного з найважливіших аспектів протистояння, оскільки ця інформаційна війна зуміла проникнути у психологію мас і спрямувала мислення окремих людей у потрібному для Москви напрямі, що і спричинило анексію Криму та інші події, що зараз відбуваються в Україні.

Грунтовною основою протидії антиукраїнській інформаційній війні має стати єдина комплексна система захисту суспільної моралі, яка сприяла б реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, моральнопсихологічному стану населення.

Висновки. Таким чином, можна зрозуміти, що інформаційна незахищеність України і вдале використання технологій і маніпуляцій з боку Росії призвело до трагічних наслідків, тому Україна потребує розробки системи захисту в інформаційному просторі та протистояння російській пропаганді.

Перспективи подальших досліджень. В обставинах, що склалися у сфері інформаційної безпеки у

зв'язку з агресією Російської Федерації проти України, надзвичайно актуальним стає практичне вирішення цієї проблеми за допомогою розробки нових тактик, стратегій захисту інформаційного простору держави.

Список використаних джерел

1. Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення! Ю. Бабенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050/>
2. Сватко Я. Інформаційна війна України в глобалізованому світі / Я. Сватко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 24 – 30.
3. Дубас О. Інформаційна війна: нові можливості політичного протиборства / О. Дубас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/180>
4. Салій І. Інформаційна війна як інструмент політики / І. Салій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/saliy-ir-informatsiyna-viyna-yak-instrument-politiki/>
5. Почепцов Г. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку / Г. Почепцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/informatsiyni_viyi_tendentsii_ta_shlyakhi_rozvitku/
6. Примаченко Я. Російська інформаційна війна проти України: у пошуках першоджерела / Я. Примаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/history/rosiyska-informaciyna-viyna-proti-ukrayini-u-poshukah-pershodzherela-.html>
7. Костицький В. Інформаційна війна проти України – виклик світовому порядку / В. Костицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oksamyt.org/publik/zhit-krain/882-0202201511>